

МИКИ МАУС

У ЗАРАДНОМ

ТОГЕЛУ 21 Мики играли информације

ОДУШЕВЛЕН ШТО ЈЕ ПРОНАШАО МОТИВ ИЗ ПОЈАВА ДУХОВА, МИКИ ЈЕ ЈЕДНОГ ДАНА КАДА ЈЕ БИО ЗЛОБОДАН, ОТИШАО У ПРАВО ПОЛИЦИЈЕ...

ШТА ЖЕЛИШ, СИНКО? ЈА САМ МИКИ МАУС, ПРИЈАТЕЉ ШЕФА БУЏОВА... ВЕРОВАТНО ГА ПОЗНАЈЕТЕ!

А КО ЊЕГА НЕ ЗНА! ТО ЈЕ НАЈБОЉИ ШАХИСТА У ЧИТАВОЈ ПОЛИЦИЈИ!

ЈЕСИ ЛИ ТИ ИКАДА ИГРАО С ЊИМ? ЈЕСАМ! ЧАК САМ ГА ПОБЕДИО ПОНЕКИ ПУТ!

ЗАИСТА? ОВАМО РУКУ... СВАКОГА КО МОЖЕ ДА ПОБЕДИ БУЏОВА СМАТРАМ ЗА СВОГ ПРИЈАТЕЉА!

ХВАЛА! ПОТРЕБНА МИ ЈЕ МАЛА ИНФОРМАЦИЈА! ДА ЧУЈЕМ!... ШТА ЈЕ ПИТАЊУ? СЛУЧАЈ КОЈИ СЕ ДОГОДИО У ХОТЕЛУ "СМОРВИ" ТО ЈЕ БИЛО 10 НОВЕМБРА 1949 РОДИНЕ... ЈЕ ЛИ ТЕ?

ТАЧНО! ДОБРО СЕ СЕЋАМ... ОДМАХ СУ НАС ПОЗВАЛИ ДА ДОЂЕМО НА ЛИЦЕ МЕСТА! ДОБРО! А ЈЕ ЛИ МЕЂУ ОСУМЊИЧЕНИМА БИО НЕКИ... НЕКИ... МИША ШНУФТИКЛА?

ЈЕСТЕ... ЗВАЛИ СУ ГА "МИША ЈЕРУЛА"! АЛИ ОТКУДА ТИ ТО ЗНАШ? НИЈЕ ВАЖНО... А ШТА СЕ ПОСЛЕ ДОГОДИЛО С ЊИМ?

НЕ ДОСТАЈАЛИ СУ ДОКАЗИ ПРОТИВ ЊЕГА... АЛИ ДОЦНИЈЕ ЈЕ ОДМЕЊАО ЗБОР ЈЕДНОГ ДРУГОГ ПРЕСТАПА! ПОКАЗАЋУ ТИ ЊЕГОВУ КАРТОТЕКУ! Е, ТО БИХ ХТЕО ДА ВИДИМ!

СВИ СМО БИЛИ УВЕРЕНИ ДА ЈЕ "МИША ЈЕРУЛА" УМЕШАН У ТАЈ СЛУЧАЈ У ХОТЕЛУ, АЛИ ОН СЕ ИПАК ИЗВУКАО! РЕКОСТЕ ДА ЈЕ ДОЦНИЈЕ ДОСПЕО У ЗАТВОР?

ТАЧНО! ПРЕМА КАРТОТЕЦИ, ОН ЈЕ БИО УЗОРАН ЗАТВОРЕНИК... КАЗНА МУ ЈЕ СМАЊЕНА И ОН ЈЕ ПУШТЕН ПРОШЛЕ РОДИНЕ ПИШЕ ЛИ ШТА ЈЕ РАДИО ДОК ЈЕ БИО У ЗАТВОРУ?

ДА ВИДИМО... ИЗГЛЕДА ДА ЈЕ СТУДИРАО ГЛУМУ... НАМЕРАВАО ЈЕ ДА ПОСТАНЕ ГЛУМАЦ КАДА ИЗИЂЕ ИЗ ЗАТВОРА! КАЖЕ ДА ЈЕ ПОСТАО ВЕОМА ВЕШТ У ПРЕРУШАВАЊУ И МАСКИРАЊУ!

ЈЕ ЛИ ТИ ОВО КОРИСТИМО? ЈОШ ПИТАТЕ?!... САД МИ ЈЕ СВЕ ЈАСНО!

У ИДУЋЕМ БРОЈУ: МИКИ ПРИПРЕМА ОБРАЧУН *

Жиронда Човек који је скренио ток ГОЛФСКЕ СТРУЈЕ

(7)

Командант брода Гарније, наслонен на ограду командног моста, са дурбином у руци, питао је свога новог поручника Жубера ко су она два путника. Жубер му је причао:

— Жак Обри је прошло лето провео у једном купалишту на обали Бретање и скицирао илустрације за једну књигу. Тамо се упознао са господином Мирандом, богатим поседником са острва Мартиника, и његовом женом и ћерком које су с њим дошле да проведу неколико месеци у Француској. После неколико недеља већ су се Жана, дивна осамнаестогодишња девојка, и сликар смртно залубили једно у друго. Господин Миранда иако није био нарочито одушевљен изабраником своје ћерке, морао је најзад да попусти и да пристане на њихову венчање. Једино је успео да одложи свадбу. Уговорили су да се венчање обави идуће године, кад породица Миранда поново посети Француску.

Од јануара месеца вереници се вису видели. Али, ако се Миранда можда потајно надао да ће даљина и време утицати на његову ћерку, морао је доживети горко разочарање: Жак и Жана очекивали су дан свога венчања са чежњом и нестрпљењем. Породица Миранда требало је да у Француску допунује у септембру, али је Жана, из здравствених разлога, пошла са Мартиника два месеца раније, и то баш бродом „Жиронда“. Жак Обри је то сазнао из писма своје веренице.

Она је пошла 5 јула, баш онг дана кад је почела да бесни непогода. Несрећа је задесила „Жиронду“ пред самим циљем. Скоро стог часа кад је сликар стигао у Брест, са брода је упућен позив за помоћ.

— А онај дечак који га прати, откуда он овде? — питао је даље командант.

— Он се зове Робер Морле...

— Морле? Па то није никакво презиме. Тако се зове један град...

— У праву сте команданте... Дечак је наочех. Нашли су га на степенцима општине у Морлеу и по

њој је и добио презиме. Прошле године су га предали на чување неким рибарима у месту Морга. Ту су га и пронашли госпођица Миранда и мој пријатељ. Живахни и интелигентни дечак толико им се допао да су га одмах повели са собом. Дечак је толико привржен Жаку и његовој вереници да би за њих пошао и у ветру и у воду. Гарније га није више слушао. Држао је у руци последњу радиотелеграфску поруку са „Жиронде“ од свега две речи:

„Журите! Тонемо!“

— Већ идемо чвор и по преко максималне брзине, али то неће бити довољно да пре мрака стигнемо на лице места, — промрља командант.

Он издаде још једно наређење машинском одељењу. Брод се снажно затресе и јурну још брже напред. Истовремено, радио-станица са брода послала је ове речи, преставно их понављајући:

„Држите се још мало! Стижемо!“

Грозничаво нестрпљење захватило је читаву посаду крстарице.

— Хоћемо ли стигли до „Жиронде“ пре заласка сунца? — упита Жубер капетана Гарнијеа.

— Надам се — одговори му он.

— Јул је месец и у то доба године светлост на овим ширинама траје до девет, па и до девет и по часова.

Командант „Тифона“ био је у праву. Часовник је показивао девет часова и четрдесет минута, а још је био дан. У том тренутку, са осматрачнице на катарци разлеже се узвик:

— Ледени брегови испред нас... један, два, три ледена брега с леве стране... Брод испред нас на левој страни.

— „Жиронда“ — зачуше се гласови с палубе.

Осматрач на катарци јављао је даље:

— Брод дубоко гази... изгледа да тоне...

На хоризонту се полако помањала силуэта белог прекоокееан-

ског пароброда, са два црвена димњака из којих више није куљао дим. „Жиронда“ је била тешко оштећена и једва се држала на води.

Кад су се мало приближили, људи са „Тифона“ угледаше поред самог брода који је тонуо пет или шест чамца за спасавање и неку врсту сплава, крцате путницима. Видећи да помоћ долази, капетан је очигледно наредио да се брод испразни како не би потонуо пре но што помоћ стигне.

Кад је „Тифон“ најзад пристао уз „Жиронду“, путници са ње поздравили су га радосним узвицима.

— Спустите чамце! — нареди капетан Гарније, па се одмах обрати Жуберу:

— Узмите велики чамцац за спасавање, а остали ће поћи с вама. Срећом, на броду је остало свега око шездесет путника... Већ пада мрак... Пре но што се смркли морамо да завршимо посао...

Жубер поздравиле и трчећим кораком напусти командни мост. Успут срете Обрија и довикну му:

— Хајде са мном!

„Тифон“ је стао и са њега се шест чамца спустило у море. У првом су се налазили Жубер, Обри, мали Робер и осам морнара.

— Жана, Жана! — викао је сликар кад су пролазили поред првог чамца са „Жиронде“.

и Робер су је одмах познали: то је била Жана Миранда.

Жубер брзо издаде заповест и чмацац пристаде уз „Жирондин“ труп. Обри и Робер, један за другим, дохватише бродске лествице и почеше да се успињу. Сликар је скочио на палубу, зграбио девојку, узео је на руке и понео је...

Али, један велики талас био је одбацио Жуберов чмацац са старог места. Прође неколико минута пуних зебње. За тренутак је изгледало да оно троје на лествицама лебде у ваздуху, али онда срећно ускочише у чмацац.

— Сада остале! — довикну Жубер морнарима.

Међутим, снажан талас поново је одбацио чмацац готово сто метара од брода. Кад су веслачи с тешком муком успели да га окрену, било је већ доккад.

Труп „Жиронде“ изненада се за тресао... Проде се многострук крик ужаса и страве... Крма брода нагло се подигне увис и брод као стрела јурну у дубину мора. Са места где је брод потонуо, у истом тренутку шикнуо је у висину млаз воде, а око њега као да се отворило бели пенушави бездан.

Вртлог који је настао захватио је све сплавове и чамце у близини и одбацио их далеко, санте леда ударале су једна о другу, море је кључало.

Међутим, нико се није одазвао.

Прошао је и други чмацац, са девет људи и жена, али Жана није била у њему. Осам морнара ве слали су свом снагом. „Жиронда“ је очигледно преживљавала последње часове. Палуба пароброда почела је нагло да се нагиње.

— Пазите — опомињао је морнар који је био на крми. — Можемо да упаднемо у вртлог кад брод почне да тоне.

На „Жиронди“ је капетан брода лично руководио спасавањем путника. Са брода спустише још један чмацац за спасавање, па још је дан. А тада се на високој палуби указа једна женска прилика. Жак

Жуберов чмацац такође је захватио вртлог. Огромни талас подмио је сва весла на једној страни и окренуо чмацац неколико пута око његове осовине.

У том тренутку, поче да дува бесан оркан. Он је, као свећу, угаasio рефлекторе на „Тифону“ и понео ратни брод, далеко, незнано куда, у ноћ...

Док је буре језиво завијала, таласи су бацали Жуберов чмацац те мо-амо по усковитланом мору. Изубијани и уморни, веслачи су брзо посустали и клонули на седишта. Жубер је грчевито држао крму обема рукама и трудио се свим силама да чмацац одржи на површини. Жак и његова вереница чвр

сто су се загрлили, а крај њихових ногу згрчио се мали Робер. Он је без престанка, изгубљено, мрмљао:

— Смак света!.. Смак света!..

VII

— Копо! Копо!
Глас човека који је то узвикнуо био је тако свечан као да изговара какву чаробну реч.

— Копо!.. Команданте, устајте!.. Другови, на ноге!.. Та нисте глуви... копо!.. Најештемо се, угасићемо жеђ! Копо!..

Са седишта је скочио један морнар. Испод поцепане блузе назирале су се мршаве груди. Овако гологлав почео је да игра и да маше рукама, пружајући их ка вредом сунцу.

— Топло је, другови!.. Време је лепо!.. Ни ветра више нема!.. Устајте!

Песницама и ногама почео је да удара људе који су се налазили крај њега. Они су лежали на поду великог чамца, који је био готово пуно воде. Било је ту шест морнара. Крај крме је лежао онесвешени Жубер, до њега Жак и Жана, а крај њих, склупчан и непомичан, мали Робер. Морле, са лицем загнућеним у шаке...

— Та пробудите се већ једном! — викао је морнар.

Изнад ивице чамца најзад се по моли нечија глава. То је било једно измучено, бескрвно, наборано лице... лице човека кога су глад, жеђ и мраз сатима мучили. Он је два промуца:

— Јеси ли подудео?

Морнар је загрлио свог друга; зграбио га за рамена, подигао с пода, продрмусао и довикнуо му снажно уз само ухо:

— Јесам, полудео сам од радости! Копо, кажем ти... Копо!

Пробуђени морнар протрља очи, јер га је сунце заблеспело. Кад се најзад расисно, видео је да је море мирно и потпуно глатко, небо плаво, а далеко на хоризонту једна прна пруга одвајала је небо од воде. Тада и он узвикну изненађено:

— Заиста, копо!.. Ми смо спасени!

И остали почеше полако да се мешкоје, будећи се дагано из своје готово самртничке укочености. Прво Жубер, па онда за њим још два морнара и Обри. Са укивањем је Жак удисао топао ваздух.

— Жана! Жана!.. Отвори очи!.. драга... Ми смо спасени...

— Наставиће се —

РОБИН ХУД и његова дружина

22
МЕТЕЖ

МАЛИ ХИЈАВАТА

WALT DISNEY

МАШИНЕ АУТОМАТИ КОЈЕ ЧЕСТО ЗАМЕЊУЈУ ЧОВЕКА

П илником последњих избора за председника Сједињених Америчких Држава, први пут су практично били примењени такозвани „изборни аутомати“ — нарочити апарати који региструју, контролишу и сабирају гласове, без грешке и необичном брзином. Тако су многа гласачка места где су ови аутомати замењивали изборну комисију могла да објаве резултате гласања непун минут по затварању врата.

Али, коликогод овај изум у први мах изгледао фантастичан, он уствари претставља само једну варијану у непрекидном ланцу разних аутомата, међу којима, бар данас, најзначајније место заузима такозвани „електронски мозак“. Неколико година тај „механички мислилац“ успешно се примењује у разним пословима. Ево само неколико примера његове примене.

Са једног њуфаундлендског аеродрома овога лета полетео је на дуги пут авион типа „Скајмастер“. На њему су се налазила четири човека и један електронски мозак, који је вршио дужност pilota. Диригован помоћу електрицитета са једне радио-станице, овај аутоматски пилот управљао је авионом, прешао Атлантик и без грешке се спустио у Енглеској. А посада? Она је за цело време лета весело наскала и забављала се.

У рачунању је „електронски мозак“ постао неопходан у оним институцијама и установама где се главни део посла заснива на цифрама.

У једном енглеском институту за физикалну хемију, например, од недавна добар део рачунских послова поверен је једном „електронском мозгу“. Он свршава своје послове тако брзо да га његов послодавац позajeмљује и другим у-

становама, јер нема могућности да искористи његов пун капацитет. За свега четрдесет часова рада овај рачунски аутомат може да помножи 150 милиона десетодигитних бројева, свршавајући на тај начин посао за који би једном човеку било потребно равно 150 година.

Техничко особље једне енглеске радио-станице мирно може да спава откако је „електронски мозак“ преузео старање над радом станице. Он одмах региструје сваки настали квар и сместа га поправља, саршавајући посао који читава војска стручног особља не би за тако кратко време могла да обави.

Али, електронски мозак се показује и као прави шаховски мајстор. На једном конгресу научника, одржаном пре две године у Лондону, шпански проналазач Фернандо Кве веома приказује је први пут пред јавношћу свој најновији изум: електронски аутомат који може да се ухвати у коштак и са бољим шахистима. Он одговара на потезе свог противника брзо и без грешке. Засад се, додуше, показује само као велики мајстор у одбрани, али његов проналазач верује да ће га ускоро усавршити и учинити неодољивим нападачем.

На ранг-листи свих тих механичких мислилаца, прво место несумњиво би требало да припадне електронском мозгу типа „Еврик“. Овај аутомат није већи од писаћег стола, али је зато набијен „знањем“ и „памћењем“. Вршећи у Њу Јорку функцију неке врсте обавештајног бироа за сва питања из свакидашњег живота и из разних грана науке и технике, овај необични лексикон као запета пушка даје одговоре који би, кад би се штампали и повезали у књиге, саставили библиотеку од милион томова.

Свакако да се аутоматска писаћа машина не би могла мерити са свим тим аутоматским пилотима, математичарима, шахистима и лексиконима, али, у својој области, и она претставља значајно постигнуће. Тек недавно пронађена у Немачкој, она је брзо нашла примену у многим канцеларијама. Посматрајући је како помоћу перфорираних ваљка самостално откуцава пословна писма, дактилографкиње се већ се да да са зебљом питају: шта ће бити с њима кроз годину-две, кад се о њима писани аутомат повеже са електронским мозгом и стане да самостално пише по сваком диктату а не, као сада, само двадесетак разних шематских писама.

Ових неколико примера јасно показују да се човечанство налази на прагу једне нове епохе, у којој ће разна техничка постигнућа не само успешно замењивати човечје мишце, већ и његов разум и његова чула. Већ данас имамо детекторе са живином паром који разне мирисе тачније и боље осете него многи људи. Постоје и справе за

мерење висине тона које чују боље и тачније од многог човека. Вибрациони апарати далеко превазилазе наше чуло пипања, док фотохелије виде боље и од соколовог ока.

Та најновија достигнућа савремене технике пружају предуслове за остварење средњовековног сна о „хомункулусу“ — вештачком човеку — који се, ако би постао плодом претстојеће епохе аутомата, не би родио из реторте, већ из неке механичке радионице. Тај сан могао би се већ данас „теоретски“ остварити, тврде неки научници, прешуткујући том приликом само две важне околности које остварење тог сна још увек препуштају далекој будућности.

Тај вештачки човек данашњице, примивши у себе све потребне апарате и аутомате састављене из више милиона делова био би грдосија од најмање три стотине метара висине. За његову „исхрану“, односно за вршење свих његових функција, било би потребно толико електричне енергије, колико ни слат Ниагаре није у стању да произведе.

ДОБРИ ХИМАДУГОДИШЊИМ МУЉЕМ

Откако је немачки археолог Хајнрих Шлиман, откопавањем старе Троје, доказао да су археолошка истраживања од неочењивог значаја за историјску истраживања, археолози разних народности озбиљно су се дали на посао.

Стара Месопотамија, данас Ирак, која је према мишљењу многих научника колелка цивилизације, претставља необично занимљиво подручје за ископавања. Али, баш ту су два последња рата не само прекинула, већ и уништила радове истраживача. У храмове и друге грађевине, које су с тешком муком откопане, били су се за време рата населили Бедуини и друга номадска племена. Не знајући, и без разумевања за историјску вредност тих својих „привремених станова“, они су починили грдне штете: ретке, старе вазе и друге земљане судове разбијали су и бацали, а старе камене таблице с разним чудним знацима и записима, користили су за зидање огњишта.

Али, археолози су се опет вратили у пределе древне Месопотамије да наставе ископавања, да пронађу остатке старих грађевина и спасу оно што се још спасти може.

Тако је недавно група истраживача открила два храма која су пре четири хиљаде година саградили Сумерци, тадашњи становници Месопотамије. Сматра се да ће још годину дана трајати радови око ископавања остатака тих храмова. Па ипак већ су нађене многе статуете и камене таблице, које претстављају изванредно значајан материјал за испитивање историје и језика легендарних Сумераца.

Ти најстарији становници јужне Вавилоније, који су се са севера спустили у пределе делте реке Шател-Араб, коју чине Тигар и Еуфрат, основали су низ насеља и поставили темеље вавилонској култури. Али пре њих мора да су у тим крајевима живели други, велики и културни народи. Двадесетих година овог века једна група француских и немачких истраживача нашла је, приликом ископавања у Ираку, на двадесет грађевина насеља која су лежала једна преко других. Уколико су дубље лежала, култура становника тих насеља била је на нижем ступњу.

Један слој чврстог, скамењеног муља, који се простире преко читавог подручја делте, изгледало је да ће онемогућити даље радове. Ипак су ископавања настављена, јер се сматрало да се баш под тим чврстим покривачем налазе закопане трагови једне давно нестале културе. Мучни рад био је најзад крунисан успехом: изванредно очуване куће, храмове, гробови, као и многа оруђа и друго, нађени су под скамењеним муљем. У краљевским гробницама које потичу из давних времена нађени су златни судови дивних облика, лири слични музички инструменти чији су се отисци лепо очували у прашинама, а сребрни и сedefски делови остали не променени, и још много других ствари.

Људи су се, очигледно од по-

плаве, једном приликом, веома давно, склонили у храмове и тамо нашла смрт. Када су ти храмове откопали, од људи је остала само прашина, али су њихова одећа, начињена од неке материје сличне лану, била лепо очувана, а црвена боја којом су била обојена потпуно се задржала и чак није избледела.

Археолози који још и сада врше ископавања у долини Тигра и Еуфрата покушаће да протумаче многе начисне на каменним таблицама које су последњих година откопали и да помоћу тих текстова унесу мало више светлости у догађаје из те давне и недовољно познате историје народа који су живели у Месопотамији.

Да Врколак не прогута сунце

У давно прошлим временима многе природне појаве уливале су страх људима, јер човек није знао узроке тих појава, а тешко је могао од њих и да се заштити; наука је још била у повоју. Али кад је наука почела да се развија, људи су увиђали да се тим необичним појавама у природи немају никакве везе неке нечастиве и натприродне силе.

Од свих природних појава ни-

стојали су код многих народа и мање-више су слична.

Кинези су, например, веровали када су посматрали помрачење Месеца да га прождире нека огромна аждаја или покушава да га сасвим прогута; према томе да ли је било делимично или потпуно помрачење. Тада би завладало велико узбуђење и страх да аждаја не прогута Месец, па су људи ударали у бубњење да би уплашили и отерали немају.

Поменућемо један пример и из наших крајева у прошлом веку. У неким селима Тимочке Крајине веровало се да аждаја Врколак хоће да прогута Сунце за време помрачења. Због тога би истрчало мало и велико и, што су могли јаче, сви су лупали у котлове, телије, тигање и у све друго што је могло да звечи. У другом, опет, крају Србије, у Подгорини, када је једнога дана почело помрачење Сунца, кмет је истрчао у село позивајући народ: „Пуцајте, људи, брже, зар не видите да аждаја Сунце прождире“. Разуме се, кмет је одговарао због те заблуде и незнања.

Данас готово нико не верује у то. Сви људи, па и деца знају како настаје помрачење Сунца и Месеца. И не само то, него наука може тачно да предвиди када ће се десити и једно и друго.

једна, можда, није толико узбуђивала и страшна човека као помрачење Сунца и Месеца. Шта се све није причало у то тамно доба кад је сујеверје цветало. Помрачење Сунца ужасавало је људе и они су очекивали смак света. Стари летописци бележили су сва та знамења. Они кажу да је настајао мрак у читавој земљи, да небо гори, да су облаци усвијани и да све то не слуги на добро. Сва та веровања, гатања и сујеверја по-

КАКАО ПИЊЕ КОЈЕ КРЕПИ

Шољница овог необичног пиња да је војнику довољно снаге да може марширати цео дан. Такав извештај из Мексика послао је познати морепловац Фердинандо Кортез шпанском краљу Карлу V. То, за Кортеза необично, пиње сада је свима познато: то је био какао.

Билка какао пореклом је из предела тропске климе, али не воли ни ветар ни сунце; необично је нежна и осетљива. Њеном коренишћу смета и најмањи камичак. Има много непријатеља међу биљним штеточинама: разне куцке, црве, гљивнице итд. Зрно какао налази се у плоду тога дрвета. Плод изгледа као краставац и црвене је боје. У меканом белом „месу“ тога плода налази се тридесет до четрдесет семени. Пошто се семенике осуше, употребљавају се за прављење чоколаде.

Чим су Шпанци, освајајући Мексико, упознали какао, одмах су се за њега заинтересовали. Сами становници Мексика кували су какао с водом и додавали му мед, ванилу и друге слатке сокове да би био укуснији. Шпирн слојеви мешали су с њим пројино брашно да би пиње од какао било хранљивије. То пиње називали су „шоколат“ — какаова вода. Та „вода“ кренила је људе. Зрна какао служила су и као новац. Грађани су могли и порез њима да исплаћују. Тако је град Тобако давао цару Монтезуми сваке године 160 милиона зрна какао, а за њега и његов двор свакога дана кувало се преко 2.000 шоља какаоа.

У првој деценији XVI века Шпанци су послали какао у своју домовину, али га многи у почетку нису волели; касније су се привикли. Из Шпаније је какао стигао у Француску, а затим у Аустрију, где га је увезла Марија Терезија. Шпанци, пошто су увидели колико је какао користан, забранили су извоз, али је Филип V 1728 године ово право извоза продао једном страном друштву. Какао који данас пијемо у почетку није изгледао тако. Кувао се из прженог зрна, био је мастан, густ и тежак за стомак, иако је био пријатног укуса. Фабриканти, да би ублажили горчину тих првих „чоколада“, мешали су какао са скробним брашном и на тај начин производили прве чоколаде.

Почетком XIX века, Холанђанин Ван Хутен одузео је масноћу какаоу, али му је задржао ону његову садржину која даје окрепљење човеку. Та садржина слична је тенину у чају и кофеину у кафи. Ван Хутен је први произвео какао у праху — онакав какав употре-

бљавамо данас — који се топи у води, без талога. Тада су се почеле правити и чоколаде, додавањем шећера и масла.

До 1900 године какао је долазио у Европу из Јужне Америке и Западне Индије, а прве европске плантаже основане су у Холандској Гвијани. Најбољи какао добијао се из Еквадора и Венецуеле. Бразилије је развила трговину какаоом нарочито за време Првог светског рата, пошто су америчке и енглеске трупе трошиле много чоколаде. Али, после Првог светског рата појавио се конкурент какаоу који је долазио из Јужне Америке. То је био какао који се гајио у Африци, где је производња нагло расла. Државе које су тамо имале поседе поклањале су му доста пажње, јер им је какао доносио велике користе, а потрошња је била сваком даном све већа. Данас светска производња какаоа износи око пола милиона тона годишње.

СВЕ НА СЛОВО „Б“

На овом цртежу имате 22 слицице које све почињу на слово „Б“. Загледајте добро цртеж, затим га заклоните руком и покушајте да се сетите свих слицица.

У уској сарајевској улици, званој Читма-сокак, на десној обали Миљашке, родио се 3 октобра 1791 године један од најнеобичнијих људи нашег народа. Активни учесник у оба српска устанка, велики родољуб, песник, хроничар свога времена, побратим Вуков, пријатељ Гетеов, учитељ младога Његоша — Сима Милутиновић Сарајлија. У исто време он је био ретко немиран дух и сваштар, тако да га је Вук Караџић једном приликом назвао човеком који је „лудотворном водом“ пошкропљен. Али тај „Сарајлија“, који се у Сарајеву само родио, а живео у многим крајевима Европе, шта било да је радно и куд било да је ишао имао је пред собом само један циљ: добро свога народа.

Младост

Симин отац, Милутин, био је сељак из околине Ужица, а мати, по реклом Херцеговца, одликовала се толиком лепотом да су је народни певачи опеваали. Кад су Сими биле две године, родитељи су с њим морали да беже из Босне, због чуме и претеране турске самовоље, чак у Београд, где су свога мезинца дали у школу. Али, он се у њој задржао само један дан, јер га је учитељ — по тадашњем начину испитања — толико изударо штапом да се у разред ни за живу главу није хтео повратити.

Сима је батинама и доцније био „чашаван“. Пошто је учио неколико година у Сегедину, дошао је на „више“ школовање у Сремске Карловце. Баш у то време плануо је у Шумадији Први устанак, Сау карловачку омладину обузео је патриотски занос, али и огорчене против митрополита Стратимировића, који није хтео да помаже уста-

Необичан живот

Симе Милутиновића Сарајлије

нак. Због тога Сима, као ђак петог разреда гимназије, напише сатиричну песму о митрополиту. Бацају су њоме били одушевљени, али је Стратимировића песма разгневила. Наставници истерају Симу из школе, осуде га на батине и протерају из Карловаца.

Лутање

Отада настају Симина лутања која неће престати све до смрти. Прво је почео да тргује, затим је постао писар у Карађорђевој сенату и предавач на Великој школи. Године 1813 он је у чети Зеке Буљубаше све до слома Првог устанка,

а кад је поново пушка планула он је поново уз устанке, ратује, „лисарише“ и лише песме.

Пошто је прошло неколико година и родитељи га — без вести о њему — већ оплакали, Сима једнога дана крене својим чамцем низ Дунав да их тражи по Бесарабији. Не нађавши родитеље, а пошто му је понестало новца, он се мирне душе примио за баштованију у неког богатог Турчина. У доколици, Сима поред бостана развишиља и ствара план за спев „Тројебратство“, али неочекивано га бацају у тамницу, јер је био осумњичен за заверу против Турске. После једно

годишњег тамновања, он оде у Русију где је упознао многе виђене људе и угледне избеглице из Србије. Тамо је написао своје најбоље дело „Србианку“, једно од најзначајнијих спезова раније српске књижевности. У њему је изнет богат и драгоцен материјал о догађајима и знаменитим људима из оба устанка.

Увек без пара, он позајми новац да оде у Лајпциг, како би дело штампао. После куцања на многа врата, добио је материјалну помоћ од једног студента медицине у Лајпцигу и, с пролећа 1826 године, „Србианку“ је угледала света.

Дружелубив и жива духа, у Немачкој се Сима упознао са многим умним људима. Помагао је Тауфијевој да преводи наше песме, Јакова Грима је упућивао у нашу народну историју и поезију, а ту је упознао и Гетеа. Велики немачки песник радо се виђао са Сарајлијом и са великим симпатијама се изражавао о њему.

У Црној Гори

Једнога дана, пошто је тамо живео у оскудици, Сарајлија је успео да се раздужи и пође за Београд, али уместо у Србију, оде у Трст, па, како каже Љуба Ненадовић, „башу на Цетиње...“ Од Котора до Цетиња, кога је год Црногорца путем срео склапао му руке око врата и љубио га у чело. Црногорци освртали се за њим и међу собом говорили: овакав човек још нигде није долазио у наше планине.

Сима је у Црној Гори постао учитељ младога Рада, доцнијег Петра Петровића-Његоша. О његовом наставничком методу Љуба Ненадовић је оставио занимљиве податке:

„Симина школа није имала означена часа ни места... Као Платон, он је своје ученике учио шетајући по зеленим ливадама, и у ладовини испод гранатих дрвета... причао им је о јунацима из старог времена, као да су јуче живели, као да се с њима лично познавао. Ученици његови радо су га слушали... Гусле, песме, гађање из пушка,

биле су њихове заједничке забаве. Заједно су са својим учитељем трчали, скакали, бацали се камена с рамена и рвали се... Често скину обућу и трче боси преко болдикавог цетињског поља...“

Кад је Раде ступио на престо Црне Горе, Сима је био неко време његов секретар. Али једнога дана реши да напусти Црну Гору и пешнице се запути преко Херцеговине и Босне у Србију, где се појави пред Милошем Обреновићем. Али, уместо да добије какав важан положај, кнез га постави у полицијску службу, а затим за заповедника над две хиљаде момака у Кључу.

У Србији

Колико је Сима био псебичан и водео свој народ, види се и из следећег примера. Кад је кнез Милош пошао у Цариград да захвали султани за добивених шест округа, у свити се налазио и Сарајлија. Он је, као и остали у свити, добио од султана скупоцен поклон: дугачак огртач — бињини — са бриљантским дугметом. Иако је султанов поклон могао добро да уновчи у Србији, јер је бињини привлачно паћу многих грађана Крагујевца — тадашње престонице — Сима Милутиновић је био толико одушевљен тада основаним првим позориштем у Србији да је султанов дар поклонито позоришној дружини која је у Шаркеном конзку кнежевог двора приређивала претставе.

Као активни учесник у ослободилачким борбама и позивалац многа добрих војвода и политичара оного доба, Сарајлија је добио налог од Милоша да напише Историју Србије од 1813 до 1815 године. Три године је Милутиновић радио на овом делу. У њему је оставио значајне податке које су многи историчари и биографи користили, али је као човек велике маште унео и прилично нетачности. Книга је штампана у Немачкој, али половину примерака заплениле су бечке власти, а друга половина била је забрањена у Србији, па су власти чак ишле од читаоца до читаоца и накнадно примерке конфисковали.

У вечитом немиру

Немирна духа, Сима Милутиновић се запово у политичке борбе за време уставобранитељског режима, па је 1840 године морао да бежи из Србије.

Када је основано друштво српске словесности, 1842 године, постао је један од првих његових чланова, али се истовремено бавио и „шарлатанством“, јер је хтео да помоћу купања лечи људе скоро од свих болести.

Бавио се и грађевинарством, давао је пољопривредне савете, „про нашао“ је нову врсту плуга и стао ко је писао песме и прозне списе, међу којима и „Историју Црне Горе“. Оставио је много дела, али његова немирна природа није му дозволила никада да их обради темељно.

Последње године провео је као секретар Министарства просвете. Иако је имао 57 година, хтео је опет да путује и оде у Русију, али се са пута вратио болестан. Прозебао, пао је у постељу из које се није више дигао.

Сима Милутиновић Сарајлија умро је у Београду 12 јануара 1848 године.

ПЕСМА ПОВЕДЕ

У водама Гичегама, великог Горњег Језера, владао је Мише-Нохма, краљ риба. Све рибе морале су да му се покорављају, а ниједан индијански чун није смео да заплони језером. Због тога је Хијавата одлучио да ослободи језеро овог чудовишта. На чулу од бреге и само с удицом и педаљским штапом од кедровог дрвета, пошао је Хијавата у борбу против страшног Мише-Нохма. На дну бистрог језера, на меком песку, лежало је чудовиште. Кад је чуло Хијаватине бојне позиве, послало је своја два „војника“, штурку и деверјуку. Хијавата је одбио да се бори с њима. Тада је Мише-Нохма изронио са дна језера и, за трен ока, прогутао Хијавату заједно са чуном. Кроз уско тамно ждрело клизну је млади Индијанац све док није чуо како сасвим близу њега куца велико срце краља риба. Тада је почео да удара по срцу својим снажним песницама. Чудовиште, уплашено и изненађено, покушало је да побегне од тог непознатог бола. Ронило је до дна, враћало се на површину, али јаке песнице ударале су га и даље по срцу.

Хијавата је најзад осетио да се Мише-Нохма више не миче и да лежи у плићкаку поред обале. На непомично чудовиште слетели су тада Кејошки, морски галебови, Хијаватини „пријатељи и браћа“ из његовог детињства. Кљуновима и канџама кидали су са чудовишта месо све док нису међу ребрима начинили отвор кроз који је Хијавата изашао из тамног, влажног затвора.

Три дана галебови су се хранили месом страшног Мише-Нохма, три ноћи је Накомис, Хијаватина бака, топила његово сало, док најзад на песку није остао само скелет некада моћног краља свих риба.

Борба каква се не памти

Једне вечери, седећи на обали стара Накомис испричао је Хијавати о злом чаробњаку који живи на другој обали језера. Он је био вековни непријатељ Индијанаца,

који је слао на њих барску грозницу, отровну магу, разне болести и смрт. Он је давно убио оца старе Накомис, који је сишао с Месеца да тражи своју кћер. „Узми свој лук и стрелу, Хијавата, ратну секиру и лаки чамац који сам подмазала уљем да би брже и лакше секао воду и поби да осветиш мога оца и да ослободиш Индијанце од злог чаробњака“, — рекла је Накомис.

У свом брзом, лакој чулу, певајући ратне песме, пошао је Хијавата у бој против Мегисогвона, злог чаробњака. На путу га је прагну Кенеу, орао рата, господар свих птица. Приступ у чаробњакову земљу чувале су црне, отровне водене змије које су пливале по растопљеном катрану. Светлуцава клизава тела обавила су се око Хијаватиног чамца. Стреле из Хијаватиног лука од јасеновог дрвета зазујале су и свака од њих донела је смрт једном Мегисогвоновом чувару. Кад се приближио његовом зам-

ку, ројевни Сугема — комараца налетели су да му замрца видик, а Вах-Вах Теиса — свици, који су били чаробњакове слуге, махали су с друге стране својим „фењерима“ да би га одвратили с правог пута. Кад је Месец изашао, Хијавата је ипак стигао до Мегисогвонове палате. У свом ратничком одећу, на коме су светлцули многобројни бисери, украшен перјем и ратничким бојама, изашао му је чаробњак на меџдан. Гласом који је лично на грмљавину, довикнуо је Хијавати: „Врати се међу жене, Шаугодајакуканце, врати се старој Накомис, јер ћу и тебе убити као што сам убио и човека с Месеца — њеног оца“.

„Крупне речи не могу да згроме ратну секиру; похвале себи нису лук, ни псовке оштре стреле. Дела су боља од празних речи, а јуначки напад од погрда“, одговорио му је на то Хијавата. Тада је почела највећа битка, какаву „никад Сунце и Месец нису видели“. Борба је трајала цео летњи дан, али Хијаватине стреле одбијале су се од чаробњакове панцир-кошуље. Рањен, уморан, готово сломљен, стајао је Хијавата ослоњен на свој лук. У тобоцу је имао само још три стреле. Изненада, из круне дрвета под којом је био, довукао му се жуна: „Управи своје стреле на чаробњакову главу, гађај га тачно у корен косе, јер је то једино место где га можеш ранити“. Звиждећи, полетеле су три последње Хијаватине стреле и зариле се у чаробњакову главу. Мегисогвон се затетурао и зардхота, јер је угледао мрачне очи Таугуке-страшне смрти. Пред Хијаватиним ногама лежао је мртав страшни, али чаробњак Мегисогвон. Из захвалности, Хијавата је својој савезници Мами-жуни чаробњаковом крвљу обонио малу љубу на глави. Због тога све до данашњег дана жуње имају црвену љубу.

Из чаробњакове палате узео је Хијавата све његово благо: коже бизона, бисере, крзна од самура и хермелина. С тим пленом вратио се у своје насеље. На обали су га чекали стара Накомис, песник Чнби-збос и јунак Квазинд, а с њима и сви остали Индијанци. Кад се Хијаватин чамац приближио обали, сви су заповали песму победе и захвалности, јер више није било чаробњака који је на њих слао болест и смрт. Ратне трофеје и задобијено благо Хијавата је праведно поделио својим Индијанцима.

Човек има једанаест чула

... а не пет, како се то обично сматра. Оним познатим пет, физиолози су додали још и следећа чула: топлоте, равнотеже, глади, жеђи, мишићног напона и бола.

Шта мислите, ко има више костију у свом телу: новорођенче или одрастао човек? Новорођенче! Оно има 270 костију, а одрастао човек 206. Оних 64 ишчезну још у раном детињству — срашћивањем са другим костима.

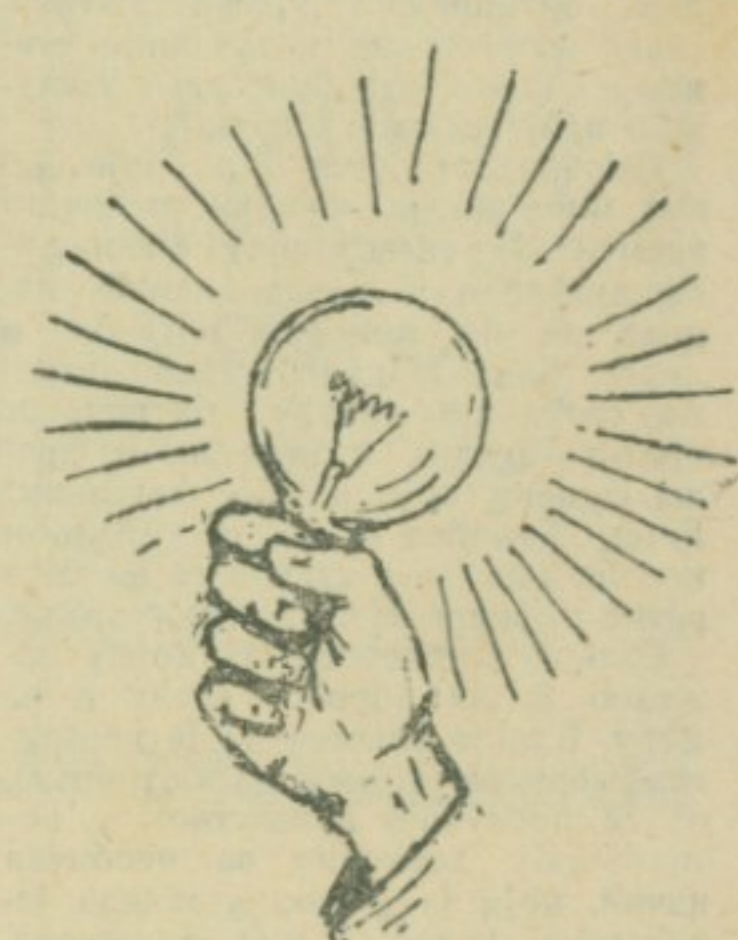
Кад бисмо електрицитет који садржи наше тело могли да пренесемо на једну сијалицу од 25 вати, она би светледа равно три минута. А кад бисмо топлоту коју наше тело излучи у току само једног часа употребили за загревање, она би била довољна да прокључа вода у четири велика чвјинка.

Одрастао човек има у свом телу пет до седам литара крви. Ми можемо да изгубимо без веће опасности по здравље два литра и четврт крви.

Отприлике две трећине нашег тела сачињава вода. Губитак једне десетине ове воде проузрокује тешке поремећаје у организму, а једне петине — смрт. Али, ми можемо, док смо млади, без штете по здравље да поднесемо губитак чи-

таве наше резерве масноће и око половине свих протеина.

Наше срце је немирна машина, која, док смо живи, никад не стаје. За само 24 часа оно начини

163.389 откуцаја, а за то време крв пређе огроман пут од 268 милиона километара. За дан и поћ удахнемо ваздух 23.040 пута, унесемо у своје тело око два и по килограма хране и пића и излучимо три четврти литра зноја.

Цвештне шиве

Свака земља у свету одликује се понечим што друге земље немају, или немају у толикој мери. Нека има бурну историју, друга је позната по својим природним лепотама, индустријској снази или вредности својих становника. Тако и Холандија. И она има бурну прошлост; готово сваку стопу земље вредни Холанђани морали су да отимају од мора; холандски пејзаж са ветрењачама остаје дуго у сећању сваког који ту земљу једном посети. Али, више од свега тога, одлика ове земље су њене лале. Док се у другим земљама на њивама таласа жито, у Холандији се оне преливају у безброј живих боја овога цвета. Производња лала је важна привредна грана земље. Само у току прошле године извезено је из Холандије преко две милијарде лалиних луковница, што претставља вредност од близу тридесет милиона долара.

Из Азије — у башту старог научника

Необична је историја ове лепе људске биљке. Она је вековима расла у дивљем стању у Малој Азији, док је у Западној Европи била непозната све до 1554 године, кад је Ожне де Бисбек, аустријски посланик у Турској, донео прве при мерке лалиних луковница. И можда би лала и даље остала неутледна дивља биљка да, пуким случајем, неколико њених луковница није дошло у руке чувеног фламанског ботаничара Клузиуса.

Каролус Клузиус је дуго проучавао непознати цвет и његов главни корен. Једне јесени, пре него што је посадио луковнице, узео је једну и расцепио је надвоје. Угледао је нешто необично: при самом дну налазио се сићушан, савршено уобличен цвет са замесима листова. У јануару је ископао из смрзнутог замјашта једну другу луковницу и опет угледао цветић, али сада при врху, затворен у омотач од већ формираних листова. А кад је с пролећа ископао своје ла-

ле, од првобитних луковница нашао је у земљи само сасушене љуске. Старе луковнице биле су замењене новима.

Није ово било једино изненађење за старог научника. Он је убрзо, с великим чуђењем, приметио да неке од његових једнобојних лала дају потомство необично лепих мешавина боја. Штавише, ови „ненормални“ цветови, како их је он назвао, давали су увек као потомство само цветове различитих боја, не враћајући се никад на ранији тип једнобојног цвета.

Данас се зна да ова необична појава настаје под дејством извесних вируса на пигмент у лалиним луковницама. Међутим, Клузиус је, немоћан да то објасни, могао само да се чуди и да се диви својим шареним цветовима.

Годинама је стари Клузиус одгајивао своје лале и добијао примерке све лепших боја, у којима је сам уживао. Никома није хтео да уступи ниједну једину биљку. Нису помагале ни молбе, ни понуде великих сума новца. Међутим, Клузиус је једног јутра приметио да му недостају неки најлепши примерци. Следећег јутра, у његовој башти недостајало је још неколико лала. Тада је старац увидео да му допови ноћу односе његово благо. У крадене лале продаване су по целој земљи. Није прошло много, а у разним крајевима Холандије почеле су да ничу плантаже лала.

Тако је почео триумфални поход овога цвета по читавој Европи. Људи су били одушевљени његовом лепотом и живим бојама и хтели су пошто-пото да га имају у својој башти. Цене лалама почеле су да скачу, док нису премашиле цену неких драгих каменова. Сачувани су подаци из тога доба који говоре о просто несхватљивим пословима у вези са лалама. Тако су појединци давали каруце са шест коња за једну једину лалину луковницу.

„Златна“ грозница обузела је Холанђане. Људи који су се дотада бавили најразличитијим посло-

вима — ткачи, столари, калајџије, месари итд. — затварали су своје радње и упуштали се у спекулацију са лалиним луковницама. Закључивани су баснословни послови, који су доносили и односили огромна богатства. У тој грозничавој трци за што ређим примерцима, једнобојне лале и оне са зракастим шарима нису више биле ни цењене ни тражене. Они који су у њих били удвожили свој капитал — пропали су, али су зато нови, ретки примерци достигали астрономски високе цене. Спекулисало се навелико. Продаване су луковнице које су још биле у земљи, па чак и оне које су тек имале да настану...

На правом путу

А тада је наступио слом. Исто онако као што су скакале, цене су једног дана почеле да падају. Људи су преконоћ остајали без ичега. Судови су били претрпани

АНТОЛОГИЈА ИСТИНИТИХ ЧУДА

УВЕК ОТВОРЕНА КУЋА

На једној кући у близини Даблина, у Ирској, која је позната под именом „Отворена кућа“,

врата и прозори не затварају се већ више од 400 година. Године 1537, жена-разбојник Грејс Омали дошла је пред овај дворач и затекла затворене и осигуране све прозоре и врата. Она је том приликом заробила власничковог сина и пустила га на слободу тек пошто је његов отац обећао да ће убудуће стално држати отворене врата и прозоре. Од тога времена они никад више нису били затворени.

РАТНИ БРОД ЗА ДВАДЕСЕТ ПЕТ ДИНАРА

Кад је избио Први светски рат, немачка топовњача „Цингтау“, од 170 регистарских тона, налазила се у кантонској луци. Кинеске власти заплениле су брод, скинуле с њега топове и продале га на аукцији за један мексички долар, чија је вредност у то време износила око 25 динара.

НЕОБИЧНА ПОСВЕТА

Амерички писац Франсис Хакет посветио је своју књигу „Невидљиви цензор“ својој жени. По света је веома необична и гласи: „Мојој жени, чије ме је потпуно неинтересовање док сам писао ову књигу доводило до најдубљег очајања“.

САМО ЗА ЈЕДНОГ ЧИТАОЦА

Филипински научник Пол Меноза из Маниле написао је обимну научну студију из области лингвистике. Меноза је написао своју књигу старим писмом

... ПИРАМИДА

Пирамиде, старе монументалне грађевине, добиле су име по египатској речи „пир-ем-ус“, што значи висок. Због сличности с египатским пирамидама, то име добила је касније и једна врста геометријских тела.

... КОМЕТА

Комета, звезда луталица која обично описује око Сунца путању елипсаога облика и за којом се види дуг, светао траг, има старо грчко име које значи „дугокоса“.

... БЕРИНГОВ МОРЕУЗ

Мореуз који дели Азију од Америке назива се Берингов Мореуз. Он је тако назван по данском морепловцу Витусу Берингу (1680—1741) који је кроз њега прошао у августу 1728 године. Том приликом он није опазио обалу Америке. Беринг је пронашао и море, које је,

гужбама и сви су послови стали. Тај период такозване „тулипоманије“ претставља тужно поглавље у историји Холандије.

Требало је много чврстине духа и умешности па да се настави гајење цвета који је донео толике недаће. Холанђани су у томе потпуно успели и производња лала постављена је на здраву основу. Данас је то једна од важних привредних грана земље.

Одгајивање лалиних луковница по кушали су и други, али са мало успеха. Песковито холандско земљиште, подземне воде које се налазе на свега пола метра дубине и свеж ветрић с мора који продужава период сазревања лала и омогућује развој крупних луковница — то је оно што друге земље не могу да пруже овој осетљивој биљци и што Холандији обезбеђује монопол на светском тржишту.

хитној, које је по изгледу слично кинеском, с том разликом што се пише с лева на десно. Једини човек који је могао да чита ову књигу био је сам Меноза, јер ово старо писмо нико сем њега није знао.

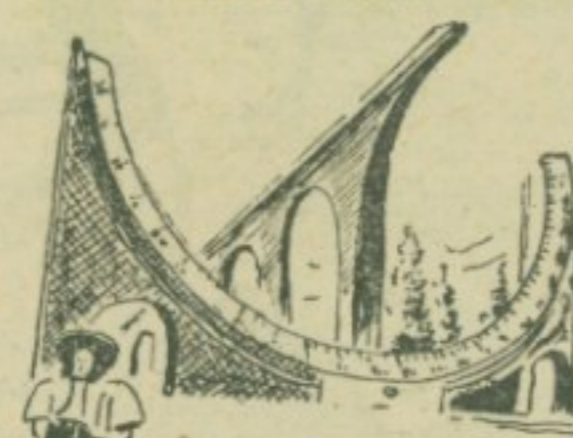
ГОДИНУ ГРАЂЕНА, ШЕСНАЕСТ РУШЕНА

Тврђава Гајар у Лез Анделису, у Француској, сазидаана је по наређењу Ричарда Лавовог Срца. Грађење је трајало годину дана. Четири века тврђава је служила као затвор и, најзад, 1600 године Анри IV наредио је да се она поруши. Рушење је трајало непрекидно шеснаест година.

ПОСЛЕ ПЕТ СТОТИНА ГОДИНА

Енглески судија Воткинс Кев из Бурнемаута донео је једном приликом необичну, али хуману пресуду. Неког сиромашног сељака тужио је његов сусед, зеленаш, за наплаћени дуг од око 6.000 динара. Судија је туженог огласио кривим и осудио га да плати дуг и судске трошкове, али да их отплаћује у месечним ратама од једног пенија. На тај начин цела сума биће исплаћена тек после 500 година.

НАЈВЕЋИ СУНЧАНИ ЧАСОВНИК

На згради универзитета у Манили, на Филипинским Острвима, налази се највећи сунчани часовник на свету. Часовник је широк 22, а висок 14 метара. Од шест часова ујутру до шест увече на њему може да се види тачно време, као на неком модерном хронометру.

Варо су постао имена?

такође, по њему названо — Берингово Море.

... КАФА

Реч кафа, назив за мали зрнаст плод и напитака који се од њега справља, употребљава се с малим изменама у целом свету. Ова реч је потекла од имена провинције К'хавах, у Абисинији, у којој кафа расте као дивља биљка.

... ЦИРКУС

Циркус је стара латинска реч и значи прстен или круг. У старом Риму тако се звао и простор кружног или елипсаога облика на коме су се приређивале трке коња

ЧАМЦИ — КРУГОВИ

Чамци којима се на реци Тигру служе багдадске чамције потпуно су округли. Већ преко

2.000 година ови чамци нису изменили свој облик.

ЗА СВЕ, СЕМ ЗА СЕБЕ

Самјуел Тилден (1814—1886), гувернер Њујорка, био је један од најчувенијих адвоката Америке. Ипак, после његове смрти суд је обеснажио његов тестамент, због тога што није био састављен по законским прописима.

КАМИЛИНА ОСВЕТА

У Турској, нарочито у крајевима поред Јерејског Мора, приређују се борбе камила. Један од најбољих „бораца“ била је камила неког Кара-Османа, из села Хоци-Али. Једном, вежбајући је за борбу, Осман је немилосрдно ударио камилу. Она га је тада шчепала зубима и ударила њиме о земљу. Од камилине освете једва су га спасли суседи.

МАЗГА — „ПЕНЗИОНЕР“

Мазга Цек „служио“ је у америчкој војсци 27 година и 1937 додељена јој је пензија. Указ о њеном „пензионисању“ објављен је приликом једне свечане војне параде на којој је учествовало 30 официра и 700 војника.

ПАРТИЈА ШАХА НАСТАВЉЕНА ПОСЛЕ 23 ГОДИНЕ

Американец Франк Маршал и немачки књижевник Курт Лудекер почели су једну партију шаха на дан објаве Првог светског рата. Партија је тада прекинута и настављена тек 1937 године, када су два партнера успела да се поново састану.

или двоколица, касније и гледијаторске игре. Мада се данашњи циркуси потпуно разликују од римских, они су задржали њихов облик и име.

... ЦИГАРА

Цигара, међународно име за несечено дуванско лишће које се пуши без завијања у папир, реч је шпанског порекла. Први пушачи у Европи били су Шпанци и они су цигарама дали име једног инсекта. Наиме, „сигаро“ на шпанском значи попац, зривавац. Шпанци су им дали ово име због сличности цигара с незграпним трупом овог инсекта.

... АЛТАИР

Алтаир је звезда која се налази у сазвезђу Орао. Реч „алтаир“ је арапски и значи „орао у лету“. Њена светлост девет пута је јача од Сунчеве, а од нас је удаљена петнаест светлосних година.

Слава Ханибала коју је стекао на копну добро је позната, али мало ко зна о једној његовој победи на мору.

Непоколебљив у мржњи према Римљанима који су покорили његову земљу, он је све до последњег часа свога живота вребао тре нутака да им се освети. Прилика му се за то дала када је нашао, после слома Картагине, уточиште код Прузије, битинскога краља. Истина, славу великог адмирала није стекао у служби отаџбине него у служби пријатељског народа.

Империјалистички Рим није давао мира ни једној држави онога времена. По свом старом правилу искористишао је заваде између народа да би покорио и једне и друге. Када је дошло до заоштрених ситуација између битинског краља Прузије и пергамског краља Еумена, који је био „савезник“ Рима, Ханибал, задовољен мржњом против Римљана, ставио се на цело ратне морнарице битинског краља.

Славни војсковођа на копну зажедео је да опроба срећу и на мору. Био је свестан да је пергамска морнарица јача од битинске, па се послужило лукавством и непријатељу доскочио на необичан начин, који је редак, а можда јединствен, начин ратног лукавства.

Ханибалова флота била је спремна за ратни поход. Али, пре него што је кренула, он је издао наредбу да се нахвата што више отровних змија и да се добро затворе у земљане посуде. Кад је сабрао довољно тих посуда, све бродове сво

је флоте снабдео је њима и дао упутства како да се употребе. Битинска морнарица, иако слабија, смело је пошла у рат, добро снабдевана овим чудним „бомбама“.

Чим су се бродови и једне и друге флоте приближили једни другима, Ханибал да би дознао на којој се лађи налази краљ Еумен, послао је један бродић на коме се налазио његов гласник који је носио знак мира пергамском краљу.

Пергамци, поштујући право по коме је личност гласника неповредива, показали су му где се налази брод краља Еумена. Били су уверени да се ради о склапању мира.

Ханибал и заповедници његових бродова добро су пазили куда се креће гласников бродић. Кад је видео где се налази Еуменов брод, Ханибал је издао наредбу за напад. Видећи превару, Пергамци се окупе да заштите Еумена. На тај начин се њихови бродови измешаше за Ханибаловим. Тај тренутак Ханибал је и чекао, па нареди својим морнарима да посуде са змијама бацају на непријатељске лађе. Посуде су као киша падале на бродове непријатеља и наравно прскале.

У истом часу из њих су почеле да излазе отровне змије. Пергамци су се страшно улашњили. Не знајући шта да раде, почели су да веслају да би своје бродове насукали на обалу и тако побегли од змија. Али, у томе нису успели. Тако збуњене, Ханибал их је лако поразио и извојевао победу. Сам краљ Еумен једва се спасао.

ЧИЈИ ЈЕ ОВО ЖИВОТОПИС?

Родио се 1851 године. Био је новинар и један од вођа младог радничког покрета у Србији осамдесетих година прошлога века.

Још у гимназији, а затим као студент, истакао се слободним идејама. Био је протеран из Србије и из Аустрије, па је дошао у Париз, да студира медицину, 1873 године. После Париске комуне, 1871 године, француска полиција је јако мотрила на све, а нарочито на странце, и зато, кад је на лавину доставу осумњичен да спрема атентат на кнеза Милана Обреновића, одмах је ухапшен. После суђења протеран је и из Француске.

Иако није имао дозволу за повратак у Србију, прешао је границу чамцем и наставио се у Београду. На позив једног адвоката из Шапца, отишао је тамо да би уређивао новине које су требале да бране социјалистичке идеје. Кивни на њега, режимски људи су му подметнули да ствара заверу против постојећег поретка, затворили га и бацили у окове. Потпомогнут исказима и поштенних сведока, суд га је осудио на осам година робије у тешким оковима. Тада је имао свега 22 године. По изласку на слободу поново је покренуо лист „Радник“, који је основао Светозар Марковић.

Одушевљени присталица Светозаревих идеја, водио је оштру полемику са вођама Радикалне странке, оспоравајући им свако право да се називају Марковићевим следбеницима. Године 1882 покренуо је лист „Борбу“. Он је био њен власник и уредник све док наредне године није престала да излази. Уређивао је и друге листове. Кад је изишао с робије написао је књигу „Испод земље или моја тамновања“, у којој је описао своје тамновање у француском затвору Мазас и нечовечан поступак према робијашима у београдском казнином заводу.

Радио је на оснивању радничких друштава и цео живот је посветио подизању свести радничке класе. Орогула здравља, умро је 1888, кад му је било 37 година.

Ко је то?

(Миле Цвице)

ЛИФТОВИ У СТАРОМ РИМУ

Неки археолози и историчари мислили су да су стари Римљани држали зверке у кавезима који су се налазили испод седишта Колосеума. По њиховом тумачењу животиње су могле да изађу из ових кавеза кроз ниска врата у зиду Колосеума право на арену. После дужег истраживања италијански

археолог Коцо дошао је до новог решења. Он је утврдио да су животиње довођене на арену помоћу лифтова. Сандуци тих лифтова били су уствари кавези у којима су биле животиње, а подизао их је нарочити механизам. У Колосеуму су постојала 32 лифта и на дати знак кавези су поласили нависе до отвора у ариени. Чим би лифт стао, животиње су излазиле кроз врата у арену. Сада се ради на реконструкцији неколико кавеза које ће подизати лифтови исто онако као пре две хиљаде година.

АМБРА

Уљешура спада у род китова. Она пребива најчешће у тропским морима и храни се великим рибама, обично сродницима туна. Глава јој заузима једну трећину тела и у њој се налази течна маст коју китоловци необично цене. Један део лобање испуњен је мозгом, а део главе уствари је резервоар за ту маст. Из црева уљешуре излази материја названа амбра. Она је у полутечном стању и масна је, а у мору очврсне и лебди

у води. Ретко се налази и веома је цењена материја за прављење скупоцених парфема. Не зна се тачно како настаје у утроби. Неки научници мисле да она постаје када уљешура поједе хоботницу; онда оштри делови тела хоботнице гребу и надражују црева при варењу, па она луче амбру да би зауставила гребање. Иначе, амбра је на необично великој цени на светским тржиштима.

Да ли знате?

АЛЈАСКА ПОСТАЈЕ ТОПЛИЈА

На основу података прикупљених за последњих десет година, дошло се до закључка да се Аљаска полако загрева. Неки заливи који су раније били под лебелим слојем леда сада су слободни и у њима може да се врши паробродски саобраћај. Други, пак, заливи који су раније били само у лето без леда сада су слободни преко целе године. Исто тако смањује се и величина глечера, који се постепено топе. Недавно је отпутовала на Аљаску нарочита експедиција која жели да још боље испита ову појаву.

НЕАНДЕРТАЛСКО ДЕТЕ

Данас боље и више познајемо своје преисториске претке. Један познати француски истраживач успео је у времену од 1949 до 1951 године да у наслагама старијег каменог доба, богатим типичним представницима тадашње фауне (остаци бизона, носорога, мамута, ирваса, коња, итд.) као и примерцима занста карактеристичним за то доба (игла, тестера и др.) нађе и остатке неандерталског човека: три зуба и један део вилице. Исти научник открио је и остатке детета неандерталског човека. Наиме, он је у току овог лета нашао 5 делова од разних лобања, од којих су две биле дечје. Сви ови драгоцени остаци скупљени су и пажљиво проучени на Сорбони, где су најпознатији француски научници утврдили читав низ интересантних података о детету нашег преисториског претка.

ОБАЛА КОЈА СЕ „КРЕЋЕ“

Посаде неких америчких бродова биле су изненађене овог лета једном необичном појавом. Изгледало је да се обала поред које су били уоктављени њихови бродови диже и спушта. Обавештени о овоме, научници су испитали тај део обалског појаса и утврдили да се обала „креће“ захваљујући мноштву сићушних ракова који се налазе у вла-

жном песку. Они су, пружајући своје шипке, узимали храну — микроскопски ситна телашца — из таласа који су заплускивали обалу. Масовна кретања ових животињаца у потрази за храном давала су утисак људима са бродова да се обала диже и спушта за неколико сантиметара.

АУТОМАТСКО УПРАВЉАЊЕ БРОДОВИМА

По угледу на авионе без пилота, ускоро ће и бродови добити аутоматске уређаје за управљање. То ће бити електронски апарати за навигацију, за аутоматско руковање котловима и за управљање погонском машинеријом. Они ће засад само делимично заменити људе у управљању бродом, али, како се предвиђа у научним круговима, већ око 1960 године појавиће се потпуно аутоматизовани бродови. Пре воз оваквим бродовима биће јевтинији, удобнији и сигурнији.

ТОПЛА СТОЛИЦА ЗА ЛОВЦЕ

У Америци је патентирана столица чије седиште може да се загреје. Она је добробола ловцима који често дуго чекају у шуми и рибарима који зими сатима седе на обали реке или на њеном леденом покривачу. Овај изум састоји се из једног резервоара у коме је петролеј и један фитиљ. Када се фитиљ упали, величина пламена може да се контролише једном ручицом на сличан начин као код обичне керосенске лампе.

АПАРАТ КОЈИ ЋЕ ЗАМЕНИТИ ГАЈГЕРОВ БРОЈАЧ

Научни сарадници америчке комисије за атомску енергију начинили су нов апарат за откривање уранијумове руде. Апарат је много прецизнији од Гајгеровог бројача и означава, готово у сантиметар тачно, дубину налазишта уранијума у земљи. Поред тога, он је веома осетљив и на мање количине метала и аутоматски бележи јачину њихових зрачења, означавајући тако све елементе из којих је руда састављена.

НАЈВЕЋИ АВИОН НА СВЕТУ

У Енглеској је недавно завршен највећи авион на свету, чија је изградња почела 1946 године. То је хидроавион „Принсес“, тежак 140 хиљада килограма и висок колико једна троспратна грађевина. Овај летелица може да прими 200 путника и да прелети без спуштања 6.000 километара брзином од 650 километара на час. Он има десет јаких мотора са по две елисе које се окрећу у супротном правцу. Кад се спусти на мирну морску површину, „Принсес“ подиже таласе високе око пола метра.

КАКО МРАВИ СПАВАЈУ

Један амерички биолог испитивао је једну нарочиту врсту мравца, тзв. „мраве легионаре“, који живе у области Панамског Канала. За време зимског сна они мрави формирају дугачке ћердане чија су „зрна“ — мрави-радиони. Познати по свом пљачкашком начину живота, ови мрави наизменице проводе номадски живот. За то време они се крећу у колонијама, застајујући у привременим логорима и путошећи све при свом пролазу. Период номадског живота завршава се у време кад почињу да носе јаја. Примећено је да излежене ларве потпуно мраве-радионике на необичну активност благодареди дејству извесних хемиских материја које ларве луче. Кад од ларви постану лутке, активност мраве-радионика престаје и они падају у сан, хватајући се један за другог и образујући „ћердан“ од својих тела.

НАЈБРЖА ЕЛЕКТРИЧНА ЖЕЛЕЗНИЦА НА СВЕТУ

Почетком октобра, француске железнице добиле су најбржи електрични воз на свету. Он саобраћа између Париза и Лиона, и тај пут, који је дуг 521 километар, прелази за 4 часа и 15 минута, постижући просечну брзину од 124 километра на час. Максимална брзина коју он развија износи 140 километара на час.

Јестели већ читлико...

... После Косовске битке, 1389 године, у знак радости звонили су звона на свим црквама у Паризу, јер је у Француску била стигла вест да су Срби победили Турке.

... и у Старом веку било је антиалкохолничарских удружења. Египатски фараон Рамзес II (1350 године пре наше ере) основао је лигу која се борила против употребе алкохола.

... највећа риба слатких вода је арапал, која може да достигне дужину од пет метара и тежину од 200 килограма. Ова риба живи у бразилијанским рекама.

... реч која у холандском језику означава аутомобил има 44 слова.

... некад је на Балкану, нарочито у Македонији, било лавова. По причању Херодота, војска персијског краља Ксеркса који је приликом похода на Јеладу прошао кроз Македонију тешко је страдао од лавова.

... у Белгиском Конгу постоји племе „белих Црнаца“. Они имају жућкасту кожу, плаву косу и првене очи.

... афричке птице ткачи праве изнад својих гнезда широ-

ке „сунцобране“ испод којих може да стане неколико стотина птица.

... шећер у коцкама први пут је израђен у једној фабрици шећера у Бечу, 1846 године. Око 150 кокичице чине један килограм.

Водоравно: 1) један спорт; 5) град у Србији; 6) хемиски знак за калијум; 7) лична заменица; 8) голман хрватске репрезентације „старих“; 10) чин; 12) један прст на руци; 14) састојак ваздуха; 15) река у Сибиру; 16) запаљен изразштај на кожи; 17) узвик; 18) иницијали композитора „Мале Флорами“; 19) одбављивање тела у ваздуху; 20) Балзаково име; 21) писани документ; 23) дубоко место у реци; 24) један љускар; 26) хемиски знак за натријум; 27) планина крај Београда; 29) ароматична биљка.

Усправно: 1) Лудолфов број; 2) коло; 3) врста посуде; 4) географски појам; 5) биљка или животиња која живи на тзв рачун; 6) жена на купању; 9) отрован гај; 11) кутија за цигарете; 13) коњ; 15) запара; 17) стара мера за течности; 19) иницијали српског владара (1114—1200); 20) град у Канади; 22) није млад; 25) град у Француској; 28) нота солмизације.

1	2	3	4
5	6	7	8
9	10	11	12
13	14	15	16
17	18	19	20
21	22	23	24
25	26	27	28
29			

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

Водоравно: 1) во; 3) рака; 5) колона; 7) Боливија; 9) ода; 10) сви; 11) на; 12) до; 14) ал; 15) кратер; 18) Уран; 19) правда; 21) ро; 22) ка; 23) Н(икола) Т(есла); 25) ара; 27) сто; 28) колектор; 31) Керуан; 32) мопс; 33) са.

Усправно: 1) вали; 2) оков; 3) рола; 4) анис; 5) Кодак; 6) ајвар; 7) Бон; 8) Анл; 12) дарак; 13) Отава; 16) Рур; 17) енд; 19) порок; 20) Антон; 21) рак; 26) алем; 27) стас; 29) Ерос; 30) Куша.

ДЕДИНЕ ВЕШТИНЕ

ДОДАВАЊЕ

За ову игру потребан је већи број играча, који прво изабере два „капетана“. Они затим редом бирају играче,

сваки за своју групу. Када се поделе, сви поседају око стола, тако да играчи једне групе седе према онима из друге. Сваки играч с pročелом мора да има 12 комада дугмади или старог новца, које поређа по столу.

На дати знак, играч сваке групе који има дугмета почиње што брже може да их додаје, једно по једно, првом играчу до себе, а овај даље, док последњи у реду не скупи сву дугмад. Она се тада опет морају вратити оном играчу од кога су почела и то истим редом којим су одаслата. Дугмета се додају овако: сваки играч положи на сто шаку, дланом окренутим на горе. Када се да знак да игра почиње, крајњи играч узме једно дугме, стави га на длан и дола на длан играчу до

себе, овај оном до себе итд. (не сме се прескочити ниједан играч). Кад дугме иде у једном правцу, сви играчи смеју да га додају само десном руком, а кад се враћа само левом. Кад дугме падне, мора се поново ставити на длан онога који га је испустио и тек онда се може наставити додавање. Докле други чекају, јер се сва дугмад морају вратити крајњем играчу истим редом којим су и одаслата. Побеђује она страна чија дугмад пре стигну на полазну тачку.

СУГЕСТИЈА

У овој игри може да учествује неограничен број о-

соба, а мора их бити најмање пет или шест. Један играч каже неку реч (обично имену), а онај до њега једну реч у вези са првом; на пример, први каже: чаша; други стаклена; трећи мала; итд. Пошто се тако једном или два пута изређају сви играчи, игра се наставља на исти начин што онај који је

први говорио мора да понови реч последњег, други претпоследњег итд. (први: мала, други: стаклена; трећи: чаша итд.) Ко дуго мисли или погрешно губи „живот“, а играч који изгуби два или три „живота“ (према договору) сматра се мртвим и испада из игре. Побеђник је онај који ниједном не погрешно, или на крају сам остане у игри.

МОЋ ПАМЊЕЊА

На послужавник ставите (да то други не виде) око 20 разних ствари — оловку, нотес, перо, гумицу итд. Затим изнесите послужавник и ставите пред играче који имају 20 или 30 секунди времена да разгледају изложене предмете, па склоните послужавник. Онај који је ставио предмете на послужавник и показао их осталима пази да се тачно два минута употреби за исписивање имена ствари које су

биле на послужавнику. Онај ко највише предмета запамти и запише, побеђно је.

Донивосији БИМА И БУТА

ТАИНА ЕЛЕГАНЦИЈА

